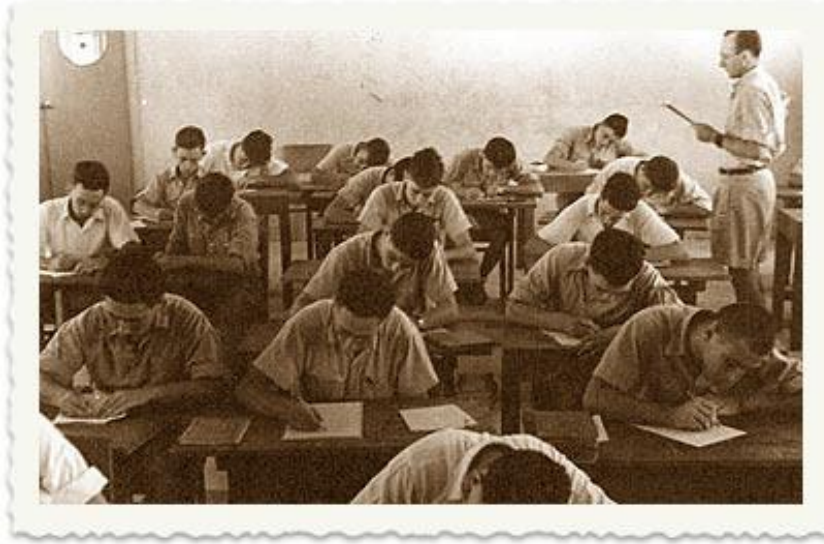

בית הספר בק"מ ה-21...

מה אנחנו מצפים מהמערכת הבית ספרית במאה העשרים ואחת?

בסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה העשרים, כשנבנו בתי-החרושת הגדולים נדדו עשרות מיליונים של בני-אדם מהכפר אל העיר התעשייתית. הם ובניהם עברו אל העיר, "מצויידיים" במנטליות כפרית, ומושגים כ"אחריות אישית" על התוצר האישי, "דיוק" ברמה של דקות ושניות, "נכונות לציות" וקבלה של פיקוח מוחלט כמוכר מאליו, מוכנות ל"עבודה" מנכרת המתמצית בחזרה מונוטונית על אותה פעולה מכנית במשך 12 שעות ביום, לא היו חלק ממנה. היה צורך במוסדות חינוכיים חדשים שיתבססו על הנורמות ועל דפוסי הפעולה הללו, כדי שיקנו אותם לפועלי פס הייצור של המחר. כך הוקמו בתי הספר המודרניים, והם היו שונים לחלוטין מבתי הספר לסוגיהם.

על כן – למקרה שאי-פעם תהינו מדוע יום הלימודים נפתח בצלצול – בית הספר מתחיל כמו העבודה בבית החרושת, ואף באותה השעה. איחור נחשב בבית הספר לחטא בל יכופר, משום שלפי ההיגיון החרושת, אם אחד הפועלים לא יתייצב יחד עם חבריו ליד פס הייצור, התהליך יושבת והמפעל יפסיד. העתקה נחשבת בבית הספר לפשע, משום שליד הסרט הנע אין עזרה ואין ערבות הדדית, ואסור שתהיה. הפועל מוערך אך ורק על סמך ההספק האישי שלו, ויש להרגיל אותו לכך מילדות. הפעילות בבית הספר מתמצית בעבודת למידה מנוכרת, שאין קשר בינה לבין הרצונות או המוטיבציה הפנימית של התלמידים שכן רצונות ומוטיבציה לא יהיו רלבנטיים ליד פס הייצור, ויש להקנות לילדים את היכולת לשרוד בעולם שבו רצונם אינו רלבנטי. מבנהו הארגוני של בית הספר הוא היררכי ומבוסס על פיקוח של כל דרג על הכפופים לו, שכן זהו בדיוק מבנה בית החרושת של סוף המאה ה-19. ואכן, בית הספר הממוצע עדיין מכשיר בהצלחה את התלמיד הממוצע

לתפקוד של פועל ממוצע ליד הסרט הנע. אבל אם נגביה ראשינו ונביט אל מעבר לדלת הכיתה, נגלה שכבר כמעט לא קיימים סרטים-נעים מאויישים. כדי לשרוד, שלא לדבר על להצליח בארגון ובשוק העבודה המשתנים תדיר, חייב הפרט בן תקופתנו להיות בעל יכולת להכוונה עצמית, לביטוי עצמי, להכרה עצמית, וכן בעל גמישות ויצירתיות – תכונות שמעצם מהותן סותרות את תכונות היסוד של הפועל שאייש את פס הייצור, ועל הקנייתן שוקד בית הספר עד היום... כבר מזמן, חלק הולך וגדל של הלמידה בעולם היה ללמידה מבוססת מחשב ואינטרנט. הספר מאבד בעצם הימים האלה את הדומיננטיות כאמצעי המרכזי לשימור הידע והעברתו. לכן הצירוף "בית הספר" – הבית שבאים אליו כדי ללמוד לפי הספר – איבד את משמעותו.

מתוך: "מסקנותיה של ועדת דברת: המלצות לרה-ארגון של האבסורד", ארץ אחרת, עמ' 65-66, דר' רוני אבירם, פילוסוף ועיתידן במחלקה לחינוך, אוני' בן גוריון.

מה אנחנו מצפים ממורה במאה העשרים ואחת?

השיעור הוא לב-ליבו של התהליך הלימודי בבית-הספר ובמערכת החינוך כולה. 45 דקות שבהן המורה והתלמידים מצויים מאחורי דלת סגורה, 45 דקות מפרכות של התמודדות לא פשוטה. המורה מגיע לכיתה כמה דקות אחרי הצלצול, עומד בפתח ומחכה שהתלמידים יתיישבו ויגלו שהוא שם... לפעמים אין ברירה, והוא נאלץ להשמיע קול ולהודיע על נוכחותו בכיתה. עכשיו עליו לקרוא שמות, לבדוק שיעורי בית ולשכנע את התלמידים שעדיין לא טרחו להוציא ספרים ומחברות לעשות כן, וגם לדאוג לשקט וברגע שהוא משתרר להתחיל בשיעור, להתחיל ללמד, להשתדל לשמור על רמת העניין, על קצביות ומתח כך שריכוז התלמידים לא יופר, עד שיגיע שהצלצול ואז בבת-אחת כולם קמים. ואם יש למורה עוד משפט אחד קטן לומר, או בקשה או פנייה לכיתה, כמעט לא סביר שהוא יצליח להשמיע אותם...

תנאי המערכת פירושו שכיום למורה אין זמן ואין מקום למפגש אישי עם התלמידים, פרט להפסקות הקצרות בין השיעורים.

כדי ליצור דינמיקה חיובית בין מורים לתלמידים יש לדאוג לתנאים לקיומו של דיאלוג אמיתי, כזה שיאפשר למורים ללמד, להנחות, להקשיב ולעזור, ולתלמידים להתבטא. דיאלוג שיהפוך את בית-הספר למקום שהתלמידים ירצו להגיע אליו, מקום שבו ניתן ללמוד נושאים מעניינים ומאתגרים בדרכים מגוונות, אשר יאפשרו לתלמידים להביא לידי ביטוי את כישוריהם ולפתח אותם... צריך להאט את קצבה של המערכת, להקדיש זמן לתהליך החינוכי הערכי ולאפשר לו להתרחש, כי הוא זה שיעצב את דמותה של החברה שנחיה בה בעתיד.

מתוך: "ילדינו העזובים", דגנית שרייבר. ארץ אחרת, עמ' 72-73.
דגנית שרייבר היא מורה בבית הספר בויאר בירושלים

במקום ללמד, סיפורי סיפורים.

כל דבר, העיקר שישבו בשקט במקומותיהם.

הם חשבו שאני מלמד.

אני חשבתי שאני מלמד.

אני למדתי.

וקראת לעצמך מורה?

לא קראתי לעצמי שום דבר. הייתי יותר ממורה. ופחות. בכיתה תיכון אחת סמל מחלקה, רב, כתף לבכות עליה, אחראי משמעת, זמר, מלומד מדרגה נמוכה, פקיד, שופט-קו, ליצן, יועץ, אוסף את כללי הלבוש, מנצח, סניגור, פילוסוף, שותף לדבר עבירה, רקדן סטפס, פוליטיקאי, שוטה, שוטר תנועה, אם-אב-אח-אחות-דוד-דודה, מנהל חשבונות, מבקר, פסיכולוג, הקש ששבר את גב הגמל.

פרנק מק'קורט, המורה,

מטר הוצאה לאור, 2007, עמ' 28-29